فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال هفتم، شماره چهارم (پیاپی ۲۶)، زمستان ۱۳۹۷
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۵۸-۳۷

تحلیل پیشران‌های کلیدی مؤثر بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت در مناطق روستایی شهرستان جیرفت

علی‌اکبر عنابستانی*؛ استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
سیدرضا حسینی کهنوج؛ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۵/۱۳ پذیرش نهایی: ۱۳۹۷/۰۹/۰۹

چکیده

با توجه به نقش فعالیت های کشت و صنعت در ایجاد اشتغال در مناطق روستایی، مقاله حاضر با هدف تبیین و شناسایی متغیرهای کلیدی موثر و نقش آن ها بر اشتغال زایی فعالیت های شرکت کشت و صنعت جیرفت با رویکرد آینده نگاری راهبردی و با استفاده از تکنیک تحلیل اثرات متقاطع صورت پذیرفته است. ابتدا با استفاده از روش کیفی و به صورت میدانی، عوامل اصلی شناسایی شده و سپس جهت تحقق رویکرد آینده پژوهی، با استفاده از روش دلفی و در قالب نرم افزار میک مک، عوامل از بعد تاثیرگذاری یا تاثیرپذیری مورد آزمایش قرار گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را ۷۵ نفر از مروجان، کارشناسان جهاد کشاورزی و اساتید صاحب نظر تشکیل می دهند که بیشترین ارتباط را با این بحث داشته اند و از بین آن‌ها ۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است. نتایج نشان داد؛ متغیرهای نوسانات کم محصولات کشاورزی (۵۴)، تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان (۵۰)، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات (۴۸)، کاهش هزینه های تولیدی اعضاء (۴۸) و توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی (۴۷) به ترتیب بالاترین ارزش ستونی محاسبه شده و دارای بیشترین میزان تاثیرگذاری نسبت به سایر متغیرها می باشند و در تاثیر غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر، متغیرهای نوسانات کم محصولات کشاورزی (۹۴۰۲۰)، تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان(۸۸۶۱۶)، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات(۸۴۷۱۸)کاهش هزینه های تولیدی اعضاء(۸۴۰۰۸) و توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی(۸۳۰۲۶) به ترتیب دارای بیشترین ارزش ستونی محاسبه شده و دارای بیشترین میزان تاثیرپذیری از دیگر متغیرها بوده است.

واژگان کلیدی: اشتغال زایی روستایی، اقتصاد روستایی، کشاورزی، کشت و صنعت، شهرستان جیرفت.

* anabestani@um.ac.ir

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

۱)مقدمه

از مهمترین پارامترهای یک مدل کلان اقتصادی، اشتغال است که هرگونه تغییر در این پارامتر، اثرات خاص خود را بر دیگر پارامترهای اقتصادی برجای خواهد گذاشت. اشتغال از نیازهای اصلی هر جامعه است که هرگونه نارسایی و یا کمبود در آن منشاء پیدایش بسیاری از ناهنجاری‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که تحت تاثیر عوامل مختلفی است(محمدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۱۶). بنابراین برای رسیدن به توسعه اقتصادی و اشتغالزایی، باید از تمامی توان‌های اقتصادی در بخش‌های مختلف سود برد. چرا که نگرش تک‌بعدی به بخش‌های اقتصادی، عامل عقیم ماندن توان‌های محیطی در بهره‌وری از منابع می‌گردد و بدون نگرش منطقی و علمی به این مسئله، توسعه در بلندمدت، راه به جایی نخواهد برد(قادرمرزی، ۱۳۹۴: ۱۱۰) و باید توجه داشت که توسعه اقتصادی در هر سرزمین، وابسته به کارآیی، تلفیق و ترکیب بهینه بین بخش‌های مختلف اقتصاد است(مطیعی لنگرودی، ۱۳۹۰: ۱۳). با توجه به اینکه روستاها حدود ۲۵ از جمعیت کشور را شکل می دهند و بخش قابل توجهی از شاغلین حوزه‌های روستایی در امر کشاورزی مشغول به کار هستند که در صورت تحقق شرایط مساعد، می‌توانند نقش مهمی در خودکفایی اقتصادی، استقلال سیاسی، امنیت غذایی و کسب ارز ایفا نمایند (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۴: ۲) از این‌رو، اشتغالزایی در بخش روستایی به کانون توجه بسیاری از صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان تبدیل شده است. برخی از صاحب‌نظران معتقدند توان ماندگاری هر کشوری در جهان پرتحول کنونی، تابعی از میزان بهره‌برداری از منابع محلی آن کشور است(سیپل، ۱۳۸۸: ۱، به نقل از مطیعی لنگرودی و شمسایی). در چند دهۀ اخیر، کشورهای توسعه یافته و کشورهای جهان سوم از جمله ایران اقدام به اجرای پروژه-هایی در جهت اشتغالزایی در مناطق روستایی کرده‌اند. یکی از این پروژه ها، راه‌اندازی صنایع فرآوری محصولات کشاورزی و همچنین صنایع کشت وصنعت در مناطق روستایی و حومۀ شهرهاست. به طور کلی هدف از ایجاد و توسعه این صنایع، برقراری تعادل، استفاده از منابع موجود، تامین نیازمندی ها، افزایش رفاه و اشتغال حداکثری بوده است(صافی و میرلطیفی، ۱۳۹۴: ۹۰). این صنایع در پی نقایض اصلاحات ارضی که در اوایل دهه ۱۳۴۰ به عنوان یک طرح بزرگ از سوی دولت وقت معرفی شد و به کوچک و خرد شدن اراضی زراعی در ایران منجر گردید، تاسیس شدند که نمونه آن شرکت*کشت و صنعت جیرفت (سهامی خاص)* است که در سال ۱۳۵۲ با هدف انجام عملیات کشاورزی و دامداری نوین و نیز راه اندازی صنایع جنبی و تکمیلی، جهت تولید فرآورده های کشاورزی و دامی در قالب یک نظام بهره برداری پیشرفته، به عنوان زیرمجموعه‌ای از وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایجاد گردید(صی محمدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۸). عمده فعالیت شرکت از سال ۱۳۵۶ با تولید محصولات باغی، زراعی و دامی آغاز و بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی نیز این فعالیت‌ها با تمرکز بیشتر بر توسعه باغ‌های مرکبات و نخیلات ادامه یافت. در چند سال اخیر با بهره‌گیری از سیستم های نوین آبیاری، فعالیت های زراعی شرکت در ابعاد گسترده‌تری از منظر فنی و سطح زیر کشت ادامه یافته است. در سال ۱۳۸۹ در راستای

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سهامِ شرکت *کشت و صنعت جیرفت* توسط سازمان خصوصی سازی و از طریق فرابورس به اتحادیه مرکزی تعاونی‌های روستایی و کشاورزی ایران و صندوق بازنشستگی بانک‌ها فروخته شد. در حال حاضر این شرکت به عنوان یک بنگاه اقتصادیِ کاملاً خصوصی و در راستای اهداف و سیاست‌های سهامداران جدید اداره می‌شود که نقش بسیار مهمی در توسعه اشتغال منطقه داشته و توانسته زمینه‌های شغلی زیادی را در منطقه جیرفت و شهرستان‌های اطراف ایجاد کند و اهداف آن در راستای برنامه های توسعهٔ با هدف استفاده از منابع محلی، توسعه کشاورزی و افزایش درآمد مردمی است. با وجود اینکه بیش از چهار دهه از فعالیت آن ها می گذرد، تاکنون مطالعهٔ جامعی که به پیامدهای اقتصادی این شرکت توجه کرده باشد، انجام نشده است. همچنین پیامد فعالیت های اقتصادی این شرکت برای روستاییان و بهره برداران و نیز تغییراتی که ایجاد کرده است، کماکان ناشناخته و مبهم است(سایت شرکت کشت و صنعت جیرفت، ۱۳۹۶). با توجه به اهمیت بحث شرکت کشت و صنعت در شهرستان جیرفت و عملکرد مطلوب آن در بخش کشاورزی، هدف مقاله حاضر تبیین و شناسایی متغیرهای کلیدی موثر و نقش آن‌ها بر اشتغالزایی فعالیت‌های شرکت کشت و صنعت جیرفت در مناطق روستایی این شهرستان است. برای دست یابی به این مهم، با استفاده از نرم افزار میک مک میزان تاثیرپذیری و تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم شاخص های اشتغال در توسعه فعالیت های شرکت کشت و صنعت تبیین می شود و در نهایت عوامل و شاخص های تاثیرگذارتر شناسایی می شوند. نتایج حاصله می تواند در بهبود عملکرد مجریان و مدیران شرکت‌های سهامی زراعی که به پیاده‌سازی الگوهای مناسب تر مدیریتی توجه گردد، کمک نماید. بررسی ها نشان می دهد که تاکنون مطالعه‌ای رسمی در این زمینه انجام نشده است و آنچه مطالعه حاضر را از سایر مطالعات متمایز می کند، بررسی متغیرهای کلیدی موثر و نقش آن ها بر اشتغالزایی در نوع خاصی از نظام های بهره برداری در بخش کشاورزی به نام شرکتهای سهامی زراعی است که اکنون پس از چند دهه به عنوان راهکاری جهت افزایش بهره روی در بخش کشاورزی، احیا و گسترش آن مورد توجه قرار گرفته است.

۲) مبانی نظری

در ایران توسعه کشاورزی با موانع و مشکلات عدیده ای مواجه است که از جمله آن می توان به ضعف نظام های بهره برداری اشاره کرد(حجی پور و فال سلیمان، ۱۳۹۳: ۴۱). با توجه به اینکه حیات هر جوامع روستایی وابسته به بخش کشاورزی است و این بخش، مبتنی بر نظام هایی است که هر جزء آن تابعی از تغییر و تحولات کل سیستم اجتماعی است(امینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۲) و بین بخش های اقتصادی، این بخش دارای ویژگیهای خاصی است که در رابطه با اشتغال و بخصوص توزیع درآمد همواره مورد توجه بوده است(مجاوریان و همکاران، ۱۳۹۳: ۴) و بیشترین مشکلات و معضلات روستا در ارتباط با اشتغال، کمبود درآمد است(حسینی،

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

۱۳۹۳: ۲۰). از این رو، اشتغال انعکاسی از پویایی اقتصادی و اجتماعیآن جامعه محسوب می شود(فرجی سبکبار، ۱۳۹۲: ۵). در چند دهۀ اخیر، کشورهای توسعه‌یافته و کشورهای جهان سوم از جمله ایران، اقداماتی جهت راه اندازی پروژه هایی در جهت اشتغالزایی بخصوص در مناطق روستایی شده است(محمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۲۲). یکی از این پروژه ها، راه اندازی صنایع فرآوری محصولات کشاورزی و همچنین کشت وصنعت در مناطق روستایی و حومۀ شهرهاست. این صنایع، با هدف استفادۀ بهینه از منابع محلی، جلوگیری از ضایعات کشاورزی، افزایش سطح درآمد و افزایش سهم اشتغال صنعتی در مناطق روستایی ایجاد شده اند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۵: ۱۵۳) اگرچه این پروژه ها برای بهبود زندگی مردم روستا به کار رفته اند، اغلب بدون درنظرگرفتن پیامدهایشان در محیط اجرا درآمده اند و مشخص نیست که چه پیامدهای مثبت و منفی متعددی در محیط روستا و برای مردم به دنبال دارند (احمدوند و کرمی، ۲۰۰۹: ۱۲۶). سهم قابل توجه بخش کشاورزی در رشد اقتصادی کشور علی رغم کاهش سهم آن از موجودی سرمایه در مقایسه با بخش های دیگر، باعث شد که بسیاری از سیاست گذاران به این باور برسند که این بخش می تواند محل مناسبی برای ایجاد اشتغال باشد. این در حالی است که در برهه زمانی سیاست گسترش فعالیت های کاربر در بخش کشاورزی در تمامی دنیا سیاست مطوردی است. با این وجود در ایران، همچنان تلاش ها و سیاست ها بر افزایش اشتغال در این بخش متمرکز شده است(محمدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲۱). موضوع اشتغال روستایی ودستیابی افراد به شغل مورد نظراز اساسی ترین نیازهای یک جامعه محسوب می شود. بیکاری به عنوان یک پدیده مخرب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی مطرح بوده ورفع آن همواره، از جمله دغدغه های اساسی برنامه ریزان بوده است. روند توسعه اقتصادی - اجتماعی هرکشور را درنهایت منابع انسانی آن تعیین می‌کند. در همین راستا، بهره برداری کامل ومناسب از منابع انسانی هرکشور باید به عنوان یکی از هدف‌های راهبردی توسعه درنظرگرفته شود. افزایش عرضه نیروی کار به دلیل رشد روز افزون جمعیت و پایین بودن ظرفیت‌های تولید باعث شده که کشور با نرخ بالای بیکاری مواجه شود (بلالی و خلیلیان، ۱۳۸۲: ۱۰۹). یکی از بخش های مهم اقتصادی بخش کشاورزی است ، که توجه به آن در بعد اشتغال ازاهمیت ویژه ای برخورداراست. بخش کشاورزی با سهم ۱۵ درصدی از تولید ناخالص داخلی؛ ۲۲/۷ در صد از کل شاغلان کشور را در خود جای داده است (اسکوئی، ۱۳۸۱: ۷۳). در حال حاضر یکی از مسائل اساسی اقتصاد ایران بیکاری و تبعات ناشی از آن است. بیکاری در اقتصاد ایران معلول کار کرد متغیرهای اقتصادی واثر گذاری آنها برتقاضای نیروی کار و در طرف عرضه، تابع ساختار و نرخ رشد جمعیت ودر عرصه عوامل محیطی موثر بر رشد جمعیت، افزایش عرضه نیروی کار در دراز مدت، افزایش نرخ مشارکت، سطح فناوری تولید، میزان دستمزدها وپدیده چند شغلی بودن از عوامل مهم تاثیر گذار محسوب می شوند. در طرف تقاضا نیز رشد بخش‌های مختلف اقتصاد، سطح سرمایه گذاری، کشش‌پذیری تولید، رشد اندک بهره وری عوامل و سطح دستمزدها و در عرصه محیطی، قوانین و

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

مقررات بازار کار و کارکرد نهادهای موجود نظیر مراکز کاریابی موثرند(باصری، ۱۳۸۶: ۱۲۴). گسترش فناوری اطلاعـات و ارتباطـات، خودکـار شـدن فرایند تولید موجب کاهش سهم اشتغال این بخش در تولیـد ملی می-شود. افزایش کارایی در تولیـد نیـز بـه دلیـل رقـابتی شدن بازار محصولات و نهـاده هـای تولیـد منجـر بـه کـاهش استخدام عوامل تولید می گردد. در تـوالی توسـعه اقتـصادی، سـهم بخـش هـای اقتـصادی نیز بر اساس نظریـه چنـری تولید ناخالص داخلی و به تبع آن اشتغال، دچار تحـول شـده اند. بر این اساس در طول زمان همراه با افزایش درآمد سرانه در یـک جامعـه، سـهم بخـش کـشاورزی در ایجـاد اشـتغال کاهش و سهم بخش‌هـای صـنعت و خـدمات افـزایش یافتـه است. شواهد تجربی تناسب چنین رونـدی را با سـطح توسـعه یافتگی کشورها تایید می‌کنند(کرباسی و همکاران، ۱۳۸۷: ۳۳).

میزان موفقیت جوامع در توسعه کشاورزی تابعی است از راهبردهای اتخاذی که متناسب با نقاط ضعف و چالش‌های شناخته شده، است. عمده راهبردهایی نظیر بهبود، که در چهارچوب توسعه روستایی مطرح شده و بر صنعتی شدن و تجربه مدل غربی توسعه اقتصادی تأکید می نماید، راهبرد اصلاح گرایانه و رادیکال است که در آن رشد به منظور توسعه روستایی و کشاورزی ضروری تلقی می شود و توزیع برابر منابع، بایستی از طریق ساختار مناسبات تولید به همراه تغییر نهادهای کشاورزی به دست آید. در زمینه کشاورزی از مشخصه های اصلی این راهبرد ایجاد مزارع روستایی و بسیج نیروی کار برای افزایش تولید و بحث اشتغال است که اجرای آن با ملغی کردن مالکیت خصوصی زمین و ایجاد واحدهای تولیدی بزرگ حاصل می شود. راهبرد اصلاحات ارضی بیشتر به دنبال تأمین اهداف سیاسی بوده تا اقتصادی. راهبرد سیاست های ترغیبی نیز از دیگر راهبردهای توسعه کشاورزی به شمار می آیند. راهبرد سیاست های ترغیبی در سه حوزه نظام بهره برداری کشاورزی، پژوهش و ترویج و قیمت گذاری اعمال می‌گردد و در چهارچوب آن اقداماتی نظیر سیاست قیمت گذاری، تأسیس مراکز تحقیقات کشاورزی و خدمات ترویجی، تشویق کشاورزان به استفاده از فنون نو، وسایل جدید و نوآوری‌های فن-آورانه صورت می‌پذیرد(شکوری، ۱۳۸۸: ۴۰). در کشور ما نیز توسعه کشاورزی با موانع و مشکلات عدیده‌ای مواجه است که از جمله آن می‌توان به نظام‌های بهره برداری زراعی اشاره داشت پس از اصلاحات ارضی دهه ۱۳۴۰، با تغییر نظام ارباب رعیتی، نظام های گوناگون بهره برداری از زمین شکل گرفت و اراضی وسیع زراعی به زمین های خرد و پراکنده از هم مبدل گردید که در نتیجه آن، نه تنها رشد و رونق کشاورزی حاصل نشد، بلکه به جهت عجین بودن بخش کشاورزی با کانون های روستایی، ساختار اقتصاد روستاها و کشاورزی را تخریب نمود با استقرار نظام خرده مالکی در درون کشاورزی ایران، سوالاتی از این دست مطرح است که آیا این نظام با توجه به رشد فزاینده جمعیت، جوابگوی نیاز غذایی و تأمین کننده امنیت آن در کشور خواهد بود؟ آیا نظام خرده مالکی می تواند به تقویت بنیه اقتصادی روستاییان، که بیش از ۲۵ درصد جمعیت کشور را شامل می شوند، بپردازد؟ با توجه به این که میزان هدر رفت آب در این نظام در سطح بالایی بوده، آیا می توان به دنبال توسعه و کشاورزی

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

پایدار در محیط روستایی بود؟ و آیا می توان نظام خرده مالکی را بستر مناسبی در جهت بکارگیری دانش و تکنولوژی های نوین در کشاورزی دانست؟ در پاسخ به این سؤالات، راهبردهایی نظیر ترویج نظام های تجاری از قبیل تعاونی های تولید، شرکت های سهامی زراعی و یا کشت و صنعت ها مطرح است(حجی پور و فال سلیمان، ۱۳۹۳: ۴۰). چرا که در این نظام های بهره برداری، میزان مشارکت، نوگرایی و بهره‌وری بهره برداران در سطح فراتری قرار دارد(ازکیا و فیروز آبادی، ۱۳۸۷: ۷۷). علاوه دارای مزایایی هم چون صرفه جویی در هزینه تولید، امکان استفاده از تکنولوژی های نوین، دسترسی به اطلاعات بازار، تخصصی شدن فعالیت ها، سهولت در استفاده از اعتبارات و خدمات، تجاری شدن کشت و بهبود شاخص های توسعه روستایی است(ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۷: ۲۵۹).

با توجه به اهمیت بحث اشتغالزایی، پژوهش های متعددی به این مسئله پرداخته شده که اهم این مطالعات می توان به موارد ذیل اشاره کرد: کوردوا (۱۹۷۸) در مطالعه‌ای، تقاضا برای نیروی کار در کشاورزی ژاپن پس از جنگ جهانی پرداخت به این نتیجه رسید که تشویق تکنولوژی مکانیکی پس از جنگ جهانی در کشاورزی ژاپن نقش مهمی در کاهش تقاضا برای نیروی کار در کشاورزی ایفا کرده است. مهمت(۱۹۹۵) در مطالعه ای که با هدف اشتغالزایی و تاکید بر استراتژی توسعه سبز در کشور اندونزی انجام داد، به این نتیجه رسید که کشور اندونزی با وجود منابع طبیعی فراوان، تراکم بالایی از جمعیت داشته و با معضل بیکاری مواجه است که این عوامل سبب تخریب محیط زیست این کشور شده است. نهایتاً استراتژی که مهمت برای توسعه اشتغال ارائه داد. یافته‌های تحقیقات رومی و پاروت(۲۰۰۸)، نواز(۲۰۰۹) و سایتاما(۲۰۱۰) نشان داد که عواملی از جمله پائین بودن سطح ریسک و نوآوری، دسترسی دشوار به اعتبارات سرمایه‌ای از سوی نهادهای دولتی و خصوصی، مشکلات بازاریابی محصولات، مناسب نبودن سیاست‌ها و قوانین سازمانی و دولتی و سیاست‌های بانکی، دوره های مقطعی آموزش کارآفرینی، عدم توان ریسک پذیری از مهم ترین موانع توسعه اشتغال در نواحی روستایی می باشند. نتایج پژوهش زونیگا و کرسپی(۲۰۱۳) با هدف ارائه استراتژی‌های جدید در جهت توسعه اشتغال در شرکت‌های آمریکای لاتین نشان داد سه استراتژی های بکار رفته در شرکت های مورد بررسی، استراتژی هاب ساختن محض، خرید محض و مخلوط (ترکیب دو استراتژی ساختن و خرید) در توسعه اشتغال در آمریکای لاتین مؤثر بوده اند. در پژوهش‌های داخلی نیز امینی(۱۳۷۸) در مطالعه ای به برآورد و تحلیل تابع تقاضای نیروی کار بخش کشاورزی و پیش بینی آن در طول برنامه سوم توسعه پرداخته و از الگوی پویای تقاضای نیروی کار در بخش کشاورزی نتیجه گرفته که اشتغال در این بخش متاثر از چهار عامل؛ اشتغال با وقفه، ارزش افزوده، سرمایه با وقفه و دستمزد واقعی است. صادقی و همایون فر(۱۳۸۰) در مقاله ای، نقش کشاورزی را در تامین اشتغال و کاهش بیکاری بررسی کرده اند، با استفاده از مدل تقاضای تجربی نیروی کار نتیجه گرفته اند که کشش اشتغال نسبت به سطح زیرکشت در مقایسه با متغیرهای سرمابه گذاری و ارزش افزوده از اهمیت بیشتری برخوردار است. بلالی و خلیلان(۱۳۸۳)، تاثیر سرمایه‌گذاری را بر اشتغالزایی و تقاضای نیروی کار در بخش کشاورزی ایران

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

براساس رهیافت تقاضای نیروی کار بررسی کرده و رابطه مثبت بین سرمایه گذاری و اشتغال و رابطه معکوس بین دستمزد و اشتغال بخش کشاورزی را تایید کرده‌اند. قدیری معصوم و عزمی(۱۳۸۹) به بررسی تحولات اشتغال روستایی، و عوامل موثر بر آن پرداخته‌اند. نتایج تحقیق حاکی از تغییر الگوی غالب اقتصادی روستاها از کشاورزی و صنعت به سمت خدمات بوده است. همچنین مهاجرت‌پذیری نقش مهمی در این تغییر فرایند بازی می‌کند. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون حاکی از ادامه این وضعیت در سال‌های آتی دارد. نوری و همکاران(۱۳۸۹)، در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که ایجاد صنایع فراروی در مناطق روستایی منجر به افزایش اشتغال کشاورزی می شود از طرفی دیگر با توجه به رونق کشاورزی در منطقه، بسیاری از روستاییان به عنوان کارگر در زمین های کشاورزی مشغول به کار شده اند. فرجی سبکبار و دیگران(۱۳۹۴) در پژوهشی، یادآور می شود که مسئله اشتغال و به طور کلی نیروی انسانی در مسائل اقتصادی، جایگاه ویژه ای دارد. در اقتصاد ایران، اشتغال از دغدغه های اصلی سیاستگذاران اقتصادی است که مستلزم شناخت دقیق استعدادها و توان بالقوه بخش ها و ترکیب آن در مناطق است. محمدی و همکاران(۱۳۹۵) عنوان می کنند که امروزه یکی از راهبردهای توسعه روستایی راه اندازی فرآوری محصولات کشاورزی و همچنین کشت و صنعت ها در مناطق روستایی است. اگرچه این کارخانجات با هدف بهبود زندگی کشاورزان در مناطق روستایی احداث می شوند اما نباید پیامدهای آن ها را نادیده گرفت. نتایج تحلیل دینامیکی حاصل از این است که تاسیس شرکت روژین تاک رابطه مثبتی با ایجاد اشتغال داشته است.

علاوه بر مطالعات فوق، بررسی‌های دیگری توسط محققان دیگر در زمینه موضوعات فوق الذکر انجام شده است؛ اما پژوهش و مطالعات بسیار اندکی به تحلیل پیشران‌های کلیدی موثر بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت در مناطق روستایی پرداخته است و تقریبا می توان ادعا کرد که در خصوص موضع پیشران های کلیدی در بحث اشتغالزایی هیچ مطالعه ای مشاهده نشده است. پژوهش حاضر تلاش دارد با بررسی این موضوع در روستاهای منطقه مطالعاتی، به این مهم پرداخته و راه کارهایی جهت تقویت آن، ارائه دهد.

۳) روش تحقیق

بر اساس نوع مؤلفه های مورد بررسی(جدول ۱)، نوع تحقیق کاربردی و توسعه‌ای و روش بررسی آن توصیفی- تحلیلی و پیمایشی است. اطلاعات مورد نیاز در خصوص مبانی نظری به روش کتابخانه ای گردآوری و اطلاعات میدانی به روش پرسشنامه گردآوری شده که از نخبگان و صاحب نظران نظرسنجی می شود. جامعه آماری این پژوهش را ۷۵ نفر از کارشناسان، متخصصین و اساتید دانشگاهی شناسایی شده در حوزه کشاورزی تشکیل می‌دهند که با استفاده از فرمول کوکران و با سطح خطای ۸ درصد، یک نمونه ۵۰ نفری جهت تکمیل پرسشنامه خبره محور، اقدام شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها و تحلیل ساختاری تأثیرگذاری هر یک از

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

شاخص‌های کلیدی موثر بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت از نرم افزار Micmac استفاده شد که در ابتدا تاثیر متغیرها نسبت به یکدیگر از صفر تا چهار بر اساس طیف تعریف شده در این نرم افزار و زیر نظر کارشناسان و متخصصان ارزش‌گذاری شد، سپس تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم و همچنین شاخص های داری پتانسیل اثرگذار و اثرپذیر مستقیم و غیرمستقیم و در نهایت تاثیرگذارترین شاخص های کلیدی شناسایی شده است.

جدول شماره(۱) مؤلفه ها و شاخص های بکار رفته در پژوهش

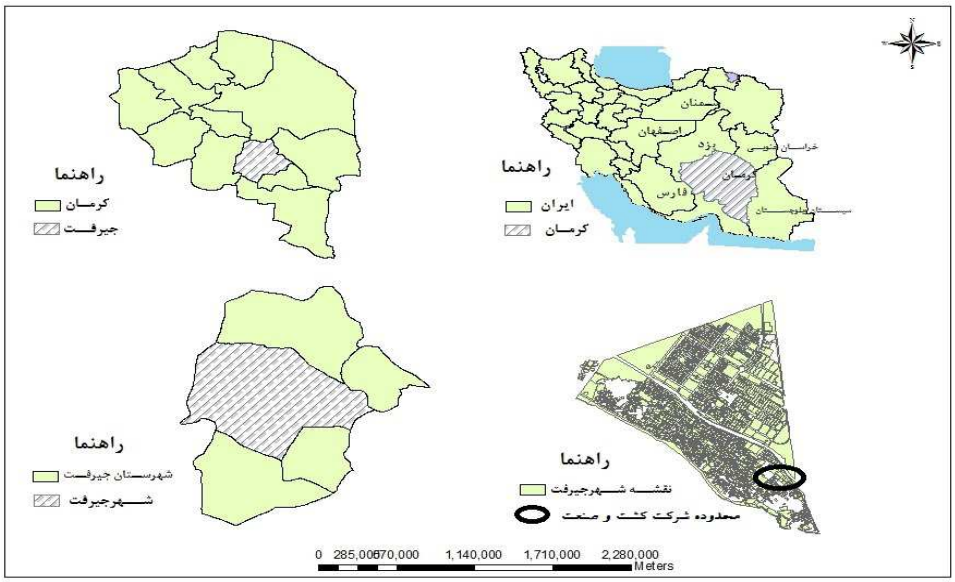
مؤلفه	شاخص
اصلاح ساختارهای نگرشی در واحدهای صنعتی	۱- ارائه مطالب آموزشی مطلوب جهت ترغیب سرمایه‌گذاران، ۲-توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده‌های گوناگون کشاورزی، ۳- سهیم کردن کشاورزان در ارزش افزوده و بهره برداری از محصولات، ۴- افزایش افق دید کشاورز و سرمایه‌دار به بازارهای خارج از کشور، ۵-اصلاح ساختارهای سنتی تولید محصول و بهره‌گیری از کشاورزی هوشمند با توجه به وسعت اراضی
بهبود فضای رقابتی	۶-توسعه و گسترش غرفه‌های متنوع جهت عرضه محصولات، ۷-قرار گرفتن محصولات در بورس جهت ایجاد فضای رقابتی و حذف واسطه ها، ۸- برندسازی نمونه های بومی منطقه تحت عنوان محصولات خاص
تدوین استراتژی-های افزایش عملکردی و اجرای آن	۹-تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان، ۱۰-ایجاد صندوق های خرد روستایی، ۱۱-سرمایه گذاری به نسبت مطلوب دولت در بخش کشاورزی، ۱۲-وجود صنایع تبدیلی، ۱۳-توسعه تولید محصولات کشاورزی ارگانیک و سالم، ۱۴-فعالیت موسسات اشتغال‌زا در مناطق روستایی، ۱۵- تخصیص حقابه مورد نیاز با توجه به کم آبی منطقه، ۱۶- تامین زیرساخت های مطلوب جهت صدور محصولات با توجه به نزدیکی به راه آبی، ۱۷- اصلاح الگوی کشت محصولات با توجه به شرایط منطقه و تغییرات اقلیمی
تسهیل قوانین مالیاتی و حقوقی	۱۸-کاهش نرخ سود تسهیلات، ۱۹-همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات، ۲۰-حذف قوانین دست و پاگیر، ۲۱-پوشش مناسب بیمه محصولات کشاورزی، ۲۲-معافیت های تشویقی جهت صدور محصول به خارج از کشور، ۲۳-ثبات بازار ارزی کشور جهت صدور محصولات کشاورزی
مسائل اقتصادی و انگیزشی	۲۴- کاهش هزینه های تولیدی اعضاء، ۲۵-تخصیص سود حاصل از سرمایه های بدست آمده به سهامداران خرد، ۲۶-نوسانات کم محصولات کشاورزی، ۲۷-وجود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، ۲۸-تشکیل اتحادیه و تعاونی‌های کشاورزی با قدرت عملکردی بالا

منبع: براساس منابع در دسترس

شهرستان جیرفت به عنوان یکی از شهرستان‌های استان کرمان، در قسمت مرکزی این استان واقع شده است و مرکز آن شهر جیرفت است. این شهرستان از شمال به شهرستان کرمان، و از شمال غرب و غرب به شهرستان بافت، و از جنوب به شهرستان کهنوج و از شرق و شمال شرق به شهرستان بم محدود می‌شود (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷۲). شرکت کشت و صنعت جیرفت (سهامی خاص) در سال ۱۳۵۲ تحت شماره ۱۱۲ اداره ثبت شرکت ها به ثبت رسید. با برخورداری از ۱۲۹۰ هکتار در منطقه

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

جنوبی شهر جیرفت واقع شده است. زمین‌های زراعی این شرکت با سطح زیر کشتی معادل ۸۰۰ هکتار از مرغوب‌ترین اراضی دشت جیرفت است(شکل ۱).

شکل شماره(۱) محدوده شرکت کشت و صنعت شهرستان جیرفت

۴) یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی تحقیق نشان می‌دهد که از مجموع پاسخ دهندگان به پرسشنامه‌ها ۴۴ نفر معادل ۸۷.۳ درصد مرد و ۷ نفر معادل ۱۳.۷ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. در رابطه با داده های توصیفی وضعیت تأهل از مجموع افراد پاسخ دهنده ۱۰ نفر از آنان معادل ۲۰ درصد را مجردین و ۴۰ نفر دیگر معادل ۸۰ درصد از پاسخگویان را افراد متأهل تشکیل می دهد. همچنین از مجموع افراد پاسخ گو به پرسشنامه، ۱۹/۹ درصد افراد دارای مدرک فوق دیپلم، ۶۳.۱ درصد افراد دارای مدرک کارشناسی و ۱۷ درصد پرسش شوندگان دیگر دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری بوده‌اند. در رابطه با وضعیت سن افراد پاسخ گو به پرسشنامه معادل ۱۰/۹ درصد کم تر از ۳۰ سال، ۲۷/۶ درصد ۴۰-۳۰ سال، ۳۳/۷ درصد ۵۰-۴۰ سال، ۱۶/۶ درصد ۶۰-۵۰ سال و ۱۱/۲ درصد بیشتر از ۶۰ سال را دارا می‌باشند. همچنین حدود ۳۸ درصد پرسش شوندگان دارای تجربه فعالیت زراعی می باشند.

همانطور که عنوان شد، ابتدا با استفاده از مطالعات میدانی و کتابخانه ای، مهمترین عوامل اثرگذار بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت در مناطق روستایی شناسایی شد. در ادامه با استفاده از روش کمی آینده پژوهی و استفاده از نرم افزار MICMAC به میزان تاثیرگذاری یا تاثیرپذیری عوامل شناسایی شده اقدام گردید. جدول (۱)، دسته بندی متغیّرها جهت معرفی به نرم افزار را نشان می دهد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

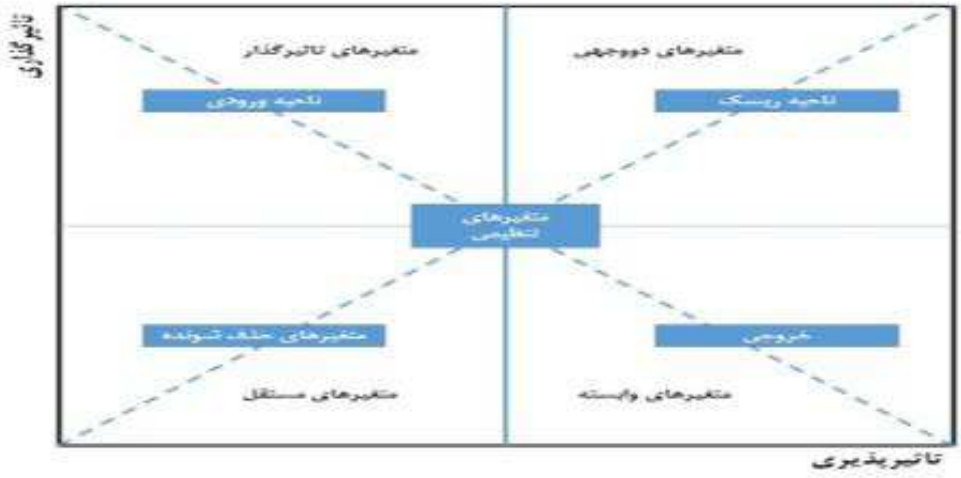
همانطور که در جدول(۲) مشاهده می شود، ابعاد ماتریس ۲۸ * ۲۸ تنظیم شده است. درجه پرشدگی ماتریس ۹۵.۵۴ درصد است که نشان می دهد عوامل انتخاب شده تأثیر زیادی بر روی هم گذاشته اند. از مجموع ۷۹۴ رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، ۳۵ رابطه، عددشان صفر بوده است که به این معنی است عوامل بر همدیگر تأثیر نگذاشته یا از همدیگر تأثیر نپذیرفته اند. ۲۹۷ رابطه، عددشان یک بوده است بدین معنی که تاثیر کمی نسبت به هم داشته اند، ۲۹۵ رابطه، عددشان ۲ بوده است بدین معنی که رابط تاثیرگذار نسبتاً قوی داشته اند، ۹۸ رابطه، عددشان ۳ بوده است بدین معنی که روابط عامل های کلیدی بسیار زیاد بوده است و از تاثیرگذاری و تاثیر پذیری زیادی برخوردار بوده اند. در نهایت نیز ۵۹ رابطه، عددشان P بوده است که نشان دهنده روابط پتانسیلی و غیرمستقیم عامل ها بوده است.

جدول شماره(۲)تحلیل داده های ماتریس و تاثیرات متقاطع

اطلاعات ماتریسی	مقدار
ابعاد ماتریس	۲۸
تعداد تکرار	۲
تعداد صفر	۳۵
تعداد یک	۲۹۷
تعداد دو	۲۹۵
تعداد سه	۹۸
تعداد P	۵۹
جمع	۷۴۹
درجه پرشدگی	٪۹۵.۵۴

در ماتریس متقاطع جمع اعداد سطرهای هر متغیر، میزان تأثیرگذاری و جمع ستونی هر متغیر نیز میزان تأثیر پذیری آن متغیر را از متغیرهای دیگر نشان می دهد. نحوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکندگی، از پایداری یا ناپایداری سیستم حکایت می کند. در بخش روش شناسی و تحلیل میک مک در مجموع دو نوع پراکنش تعریف شده است که به نام سیستم های پایدار و سیستم های ناپایدار معروف هستند. در سیستم های پایدار پراکنش متغیرها به صورت L انگلیسی نشان داده شده است؛ یعنی برخی متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا و برخی دارای تأثیر پذیری بالا هستند. در سیستم های پایدار مجموعاً سه دسته متغیر را می توان مشاهده کرد: الف- متغیرهای بسیار تأثیرگذار بر سیستم(عوامل کلیدی). ب- متغیرهای مستقل. ج- متغیرهای خروجی سیستم(متغیرهای نتیجه). (شکل ۲).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

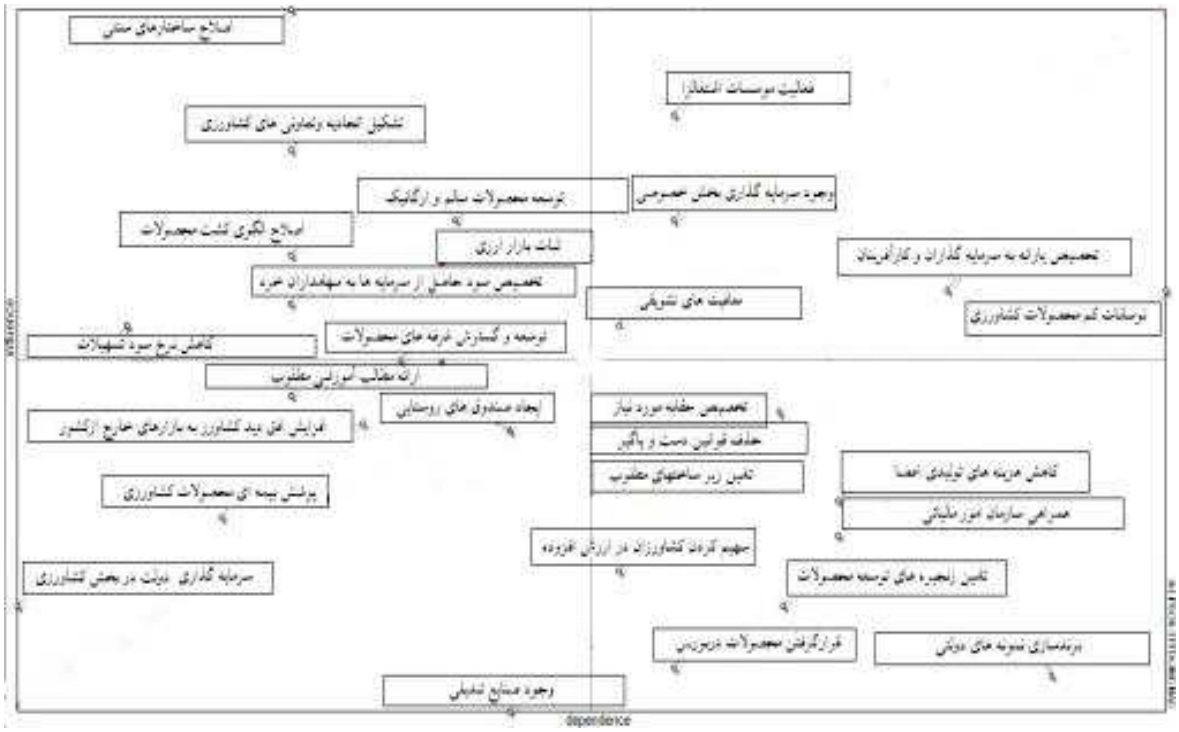

شکل شماره(۲) تحلیل تاثیرگذاری و تاثیرپذیری متغیرها

منبع: (Godet, 2006: 189)

با توجه به شکل (۲)، در این سیستم جایگاه هر یک از عوامل و نقش آن کاملاً روشن شده است. اما در سیستم های ناپایدار وضعیت پیچیده تر از سیستم های از سیستم های پایدار است. در این سیستم، متغیرها حول محور قطری صفحه پراکنده هستند و متغیرها در بیشتر مواقع حالت بینابینی از تاثیر گذاری و تاثیر پذیری را نشان می دهند که این امر ارزیابی و شناسایی عوامل کلیدی را بسیار مشکل می کند. با وجود این، در این سیستم نیز راه های ترسیم شده است که می تواند راهنمای گزینش و شناسایی عوامل کلیدی باشد. در مجموع متغیرها دارای دو نوع تأثیر هستند: تأثیر مستقیم و تأثیر غیرمستقیم که به ترتیب بررسی خواهند شد. همانطور که در نقشه پراکندگی خروجی تأثیرات مستقیم نرم افزار میک مک دیده می شود، ۲۸ عامل کلیدی اثرگذار بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت در مناطق روستایی را نشان می دهد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

شکل شماره (۳) نقشه وضعیت اثرگذاری مستقیم عوامل موثر اشتغال‌زایی کشت و صنعت جیرفت

متغیرهای کلیدی یا استراتژیک: با توجه به اهمیت مسئله اشتغالزایی فعالیت های کشت و صنعت توسط سهام داران این شرکت در مناطق روستایی انجام شده و بدلیل دخیل بودن عناصر متعدد، به وضوح می توان پاره ای از این پیشران ها را در قسمت شمال و شمال شرق نقشه استراتژیک طراحی شده بوسیله نرم افزار میک مک مشاهده کرد که نقش کلیدی را ایفا می کنند. در شکل(۲)، می‌توان از عواملی همچون؛ سازماندهی منظم امور، مشارکت پذیری، کاهش فساد اقتصادی و حذف قوانین دست‌وپاگیر به عنوان پیشران‌های کلیدی موثر اشاره کرد که بیشتر این متغیرها در دسته مسائل حقوقی جای گرفته که نیازمند حل و فصل این قبیل مسائل در جهت فراگیر شدن همکاری های مردمان منطقه جهت سرمایه گذاری در واحدهای کشت و صنعت است.

متغیرهای تعیین کننده یا تأثیرگذار: وجود چند عامل تأثیر گذار، از جمله؛ شاخص های توسعه تولید محصولات کشاورزی ارگانیک و سالم، اصلاح الگوی کشت محصولات با توجه به شرایط منطقه و تغییرات اقلیمی، کاهش نرخ سود تسهیلات، ثبات بازار ارزی کشور جهت صدور محصولات کشاورزی، تشکیل اتحادیه و تعاونی های کشاورزی با قدرت عملکردی بالا و اصلاح ساختارهای سنتی تولید محصول و بهره گیری از کشاورزی هوشمند با توجه به وسعت اراضی در نزدیکی منطقه شمال غربی نشان می دهد این عوامل نشأت گرفته از مسائل حقوقی و قوانین مالیاتی، مسائل اقتصادی و انگیزشی و همچنین نیازمند اصلاح ساختارهای نگرشی است.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

متغیرهای دو وجهی: این متغیرها دارای دو ویژگی مشترک تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری بالا هستند و هر عملی روی آن ها در متغیرهای دیگر نیز تغییر خواهد کرد. این متغیرها را می توان به دو دسته متغیرهای ریسک و هدف تقسیم کرد.

متغیرهای ریسک: این متغیرها چنان که در شکل نشان داده شده است در بالای خط قطری و در ناحیه شمال شرقی شکل قرار گرفته اند و ظرفیت بسیار زیادی برای تبدیل شدن به بازیگران کلیدی سیستم دارد. همچنان که در نقشه پراکندگی متغیرهای دو وجهی مشاهده می شود، یک عامل کلیدی موثر در مسئله اشتغالزایی فعالیت های شرکت کشت و صنعت تحت عنوان معافیت های تشویقی جهت صدور محصول به خارج از کشور است که سبب می شود تا سرمایه داران بخش کشاورزی در مناطق روستایی مستعد و در فعالیت های گوناگون علاقه نشان داده و سهام دار شوند.

متغیرهای هدف: این متغیرها زیر خط قطری و در ناحیه جنوب شرقی مربع مشخص شده روی صفحه قرار می گیرند، این متغیرها در واقع نتایج تکاملی سیستم و نمایانگر اهداف ممکن در یک سیستم هستند. با دست کاری و ایجاد تغییرات در این متغیرها به تکامل سیستم برنامه و هدف خود دست یافت. همچنان که در صفحه پراکندگی مشاهده می شود ۳ متغیر هدف دوجهی قابل مشاهد است که شامل ایجاد صندوق های خرد روستایی، تخصیص حقابه مورد نیاز با توجه به کم آبی منطقه و حذف قوانین دست و پاگیر در منطقه است که در صورت بهبود این وضعیت می توان از تکامل سیستم بهره جست و زمینه های سرمایه گذاری را به حداکثر ممکن رساند.

متغیرهای تأثیرپذیر: این متغیرها در قسمت جنوبی شرقی نمودار استراتژیک قرار گرفته اند و می توان آنها را متغیرهای نتیجه نیز نامید. این متغیرها از تأثیر پذیری بسیار بالا از سیستم و تأثیر گذاری بسیار پایین در سیستم برخوردار هستند. همچنان که در نقشه پراکندگی متغیرهای تأثیر گذار مشاهده می شود، شش متغیر تاثیرپذیر از سیستم شامل؛ شاخص های توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی، سهیم کردن کشاورزان در ارزش افزوده و بهره برداری از محصولات، برندسازی نمونه های بومی منطقه تحت عنوان محصولات خاص، تامین زیرساخت های مطلوب جهت صدور محصولات با توجه به نزدیکی به راه آبی، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات و کاهش هزینه های تولیدی اعضاء است که از تاثیرگذاری پایینی برخوردارند.

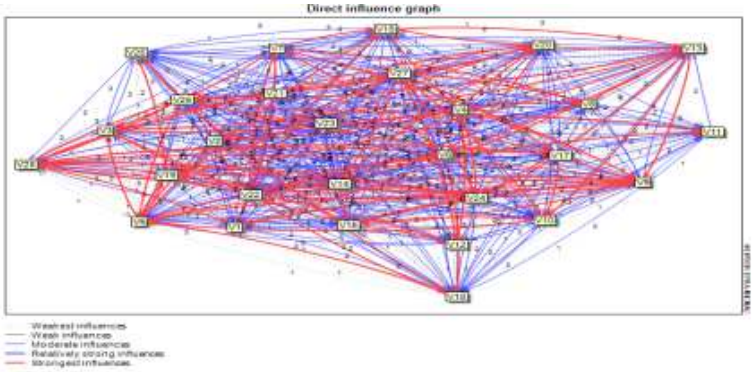
متغیرهای مستقل: این متغیرها دارای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پایینی هستند. این متغیرها در قسمت جنوب غربی شکل قرار گرفتند. متغیرهای مستقل را می توان به دو دسته متغیرهای مستقل از سیستم و متغیرهای مستقل از نتیجه سیستم تقسیم کرد. همچنان که در نقشه پراکندگی متغیرهای مستقل از سیستم و متغیرهای مستقل از نتیجه سیستم مشاهده می شود،متغیرهایی از جمله؛ ارائه مطالب

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

آموزشی مطلوب جهت ترغیب سرمایه داران، افزایش افق دید کشاورز و سرمایه دار به بازارهای خارج از کشور، توسعه و گسترش غرفه‌های متنوع جهت عرضه محصولات، سرمایه گذاری به نسبت مطلوب دولت در بخش کشاورزی و پوشش مناسب بیمه محصولات کشاورزی از عوامل کلیدی در این بحث به حساب می آیند.

تأثیرات پتانسیل مستقیم متغیرها بر یکدیگر

همانطور که مباحث پیش توضیح داده شده است تأثیر مستقیم متغیرها نسبت به یکدیگر از صفر تا چهار و بر اساس نظر متخصصان است، آن مقدار تأثیری که یک عامل از عوامل دیگرمی پذیرد به عنوان تأثیرپذیری و آن مقدار تأثیری که یک عامل بر عوامل دیگر می گذارد به عنوان تاثیرگذاری ثبت شده است. مقدار تأثیری که تک تک عوامل بر یکدیگر می گذارند توسط نرم افزار میک مک به توان های مختلف رسانده است که مجموع آنها مقدار کمی تأثیرپذیری یا تاثیرگذاری را تشکیل می دهد. با اتّکا به یافته های شکل (۳) و جدول (۳)، نیروهای پیشران کلیدی به لحاظ تاثیرگذاری به صورت زیر قابل ارائه خواهد بود. در این راستا، با توجه به ۲۸ متغیر کلی بررسی شده، متغیرهای نوسانات کم محصولات کشاورزی (۵۴)، تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان (۵۰)، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات (۴۸)، کاهش هزینه های تولیدی اعضاء (۴۸) و توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی (۴۷) به ترتیب بالاترین ارزش ستونی محاسبه شده و دارای بیشترین میزان تاثیرگذاری از دیگر متغیرها بوده اند. به عبارتی، مهمترین ویژگی این متغیرها، تاثیرپذیری پایین و تاثیرگذاری بالاست. و متغیرهای کاهش نرخ سود تسهیلات، تخصیص سود حاصل از سرمایه های بدست آمده به سهامداران خرد و نبود پوشش مناسب بیمه محصولات کشاورزی که سبب شده تا این شاخص ها دارای کمترین میزان تاثیرگذاری از مسئله عوامل اثرگذار بر اشتغال‌زایی فعالیت-های کشت و صنعت باشند.

شکل شماره(۴) نقشه روابط مستقیم بین متغیرها(تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

جدول شماره(۳) تحلیل اثرات مستقیم عوامل موثر بر اشتغال‌زایی کشت و صنعت

متغیر		میزان تاثیرگذاری	میزان تاثیرپذیری	خالص اثرگذاری	نوع متغیر
V1	مطالب آموزشی جهت ترغیب سرمایه‌گذاران	۴۲	۳۸	+۴	مستقل
V2	توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات کشاورزی	۳۶	۴۷	-۱۱	وابسته
V3	سهیم کردن کشاورزان در ارزش افزوده	۳۷	۴۴	-۷	وابسته
V4	افزایش افق دید کشاورز و سرمایه‌دار	۴۲	۳۹	+۳	مستقل
V5	اصلاح ساختارهای سنتی تولید محصول	۵۳	۳۸	+۱۵	تاثیرگذار
V6	توسعه و گسترش غرفه‌های متنوع جهت عرضه	۴۳	۴۰	+۳	مستقل
V7	قرار گرفتن محصولات در بورس	۳۵	۴۵	-۱۰	وابسته
V8	برندسازی نمونه های بومی منطقه	۳۶	۴۶	-۱۰	وابسته
V9	تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و کارآفرینان	۴۵	۵۰	-۵	استراتژیک
V10	ایجاد صندوق های خرد روستایی	۴۱	۴۲	+۱	دووجهی
V11	سرمایه گذاری دولت در بخش کشاورزی	۳۶	۳۳	+۳	مستقل
V12	وجود صنایع تبدیلی	۳۳	۴۲	-۹	مستقل
V13	توسعه تولید محصولات کشاورزی ارگانیک	۴۷	۴۱	-۶	تاثیرگذار
V14	فعالیت موسسات اشتغال‌زا در مناطق روستایی	۵۰	۴۵	+۵	استراتژیک
V15	تخصیص حقابه مورد نیاز با توجه به کم آبی	۴۱	۴۲	+۱	دووجهی
V16	تامین زیرساخت ها جهت صدور محصولات	۳۹	۴۵	+۶	وابسته
V17	اصلاح الگوی کشت محصولات	۴۶	۳۸	+۸	تاثیرگذار
V18	کاهش نرخ سود تسهیلات	۴۴	۳۵	+۹	تاثیرگذار
V19	همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات	۳۸	۴۸	-۱۰	وابسته
V20	حذف قوانین دست و پاگیر	۴۲	۴۳	-۱	دووجهی
V21	پوشش مناسب بیمه محصولات کشاورزی	۴۰	۳۶	+۴	مستقل
V22	معافیت تشویقی جهت صدور محصول به خارج	۴۴	۴۴	۰	دووجهی
V23	ثبات بازار ارزی کشور جهت صدور محصولات	۴۷	۴۰	+۷	تاثیرگذار
V24	کاهش هزینه های تولیدی اعضاء	۳۹	۴۸	+۹	وابسته
V25	تخصیص سود بدست آمده به سهامداران خرد	۴۴	۳۵	+۹	تاثیرگذار
V26	نوسانات کم محصولات کشاورزی	۴۵	۵۴	+۹	استراتژیک
V27	وجود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۴۷	۴۵	+۲	استراتژیک
V28	تشکیل اتحادیه و تعاونی‌های کشاورزی	۴۹	۳۸	+۱۱	تاثیرگذار
Totals		۱۱۸۱	۱۱۸۱		

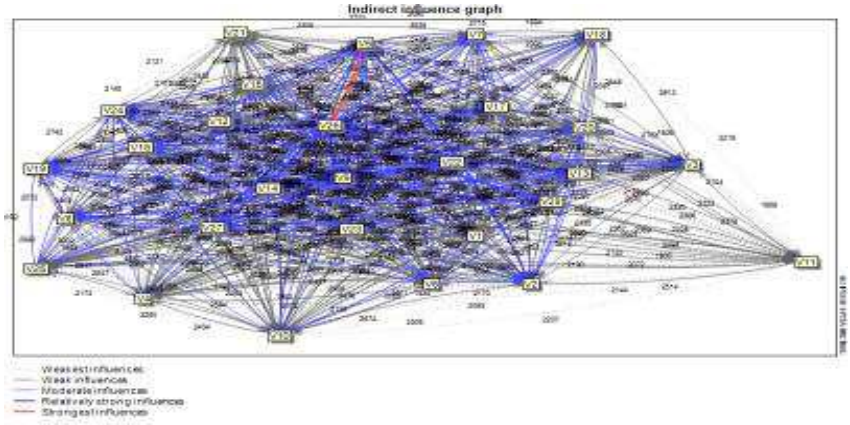
در بررسی اثرات پتاسیل غیرمستقیم و مطابق شکل(۵) مشاهده می شود بیشترین توزیع و پراکندگی شاخص ها را متغیرهای دو وجهی و وابسته تشکیل می دهند.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

شکل شماره(۵) نقشه وضعیت اثرگذاری غیرمستقیم عوامل موثر اشتغال‌زایی کشت و صنعت جیرفت

در تأثیر غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر، نرم افزار این متغیرها را به توان های ۲، ۳، ۴، ۵ و ... رسانده و بر این اساس، اثرات مربوطه سنجیده می شود. در این میان متغیرهای نوسانات کم محصولات کشاورزی (۹۴۰۲۰)، تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان(۸۸۶۱۶)، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات(۸۴۷۱۸)کاهش هزینه های تولیدی اعضاء(۸۴۰۰۸) و توسعه زنجیره-های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی(۸۳۰۲۶) به ترتیب دارای بیشترین ارزش ستونی محاسبه شده و دارای بیشترین میزان تاثیرپذیری از دیگر متغیرها بوده اند(شکل ۶) و (جدول ۴).

شکل شماره(۶) نقشه روابط مستقیم بین متغیرها(تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی)

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

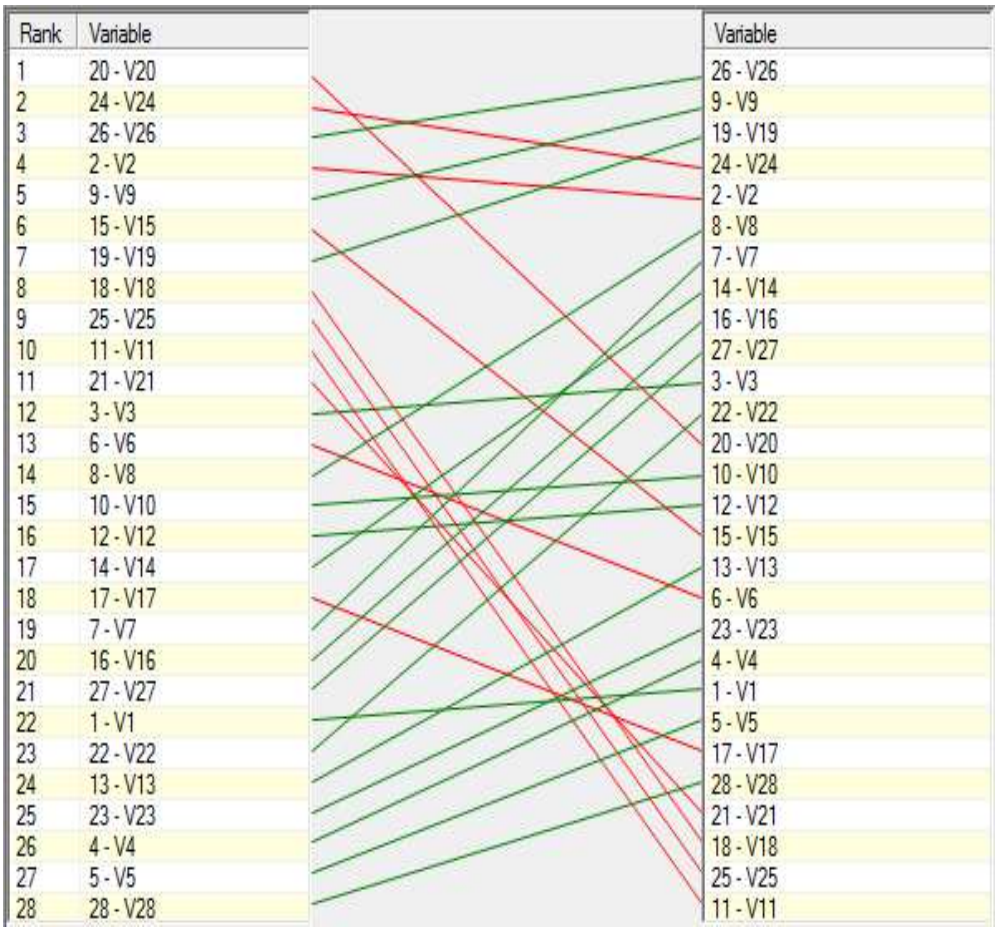
جدول شماره (۴) تاثیرات غیرمستقیم متغیرها از یکدیگر

متغیر		میزان تاثیرگذاری	میزان تاثیرپذیری	خالص اثرگذاری	نوع متغیر
V1	مطالب آموزشی جهت ترغیب سرمایه‌گذاران	۷۳۸۱۳	۶۷۸۴۹	-۵۹۶۴	وابسته
V2	توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات کشاورزی	۶۴۶۷۲	۸۳۰۲۶	۱۸۳۵۴	تاثیرگذار
V3	سهیم کردن کشاورزان در ارزش افزوده	۶۶۰۳۲	۷۸۰۹۸	۱۲۰۶۶	وابسته
V4	افزایش افق دید کشاورز و سرمایه‌دار	۷۳۴۷۹	۶۸۸۰۱	-۴۶۷۸	دووجهی
V5	اصلاح ساختارهای سنتی تولید محصول	۹۲۱۸۴	۶۹۳۱۶	-۲۲۸۶۸	دووجهی
V6	توسعه و گسترش غرفه‌های متنوع جهت عرضه	۷۵۷۱۱	۷۰۷۲۷	-۴۹۸۴	مستقل
V7	قرار گرفتن محصولات در بورس	۶۴۶۳۱	۸۰۳۴۵	۱۵۷۱۴	تاثیرگذار
V8	برندسازی نمونه های بومی منطقه	۶۳۹۰۰	۸۰۲۴۱	۱۶۳۴۱	دووجهی
V9	تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و کارآفرینان	۷۹۴۲۹	۸۸۶۱۶	۹۱۸۷	دووجهی
V10	ایجاد صندوق های خرد روستایی	۷۳۷۶۵	۷۴۰۰۳	۲۳۸	دووجهی
V11	سرمایه گذاری دولت در بخش کشاورزی	۶۳۷۴۷	۵۹۰۱۶	-۴۷۳۱	وابسته
V12	وجود صنایع تبدیلی	۵۹۳۸۱	۷۳۶۹۴	۱۴۳۱۳	وابسته
V13	توسعه تولید محصولات کشاورزی ارگانیک	۸۳۱۴۸	۷۳۲۳۰	-۹۹۱۸	مستقل
V14	فعالیت موسسات اشتغال‌زا در مناطق روستایی	۸۸۱۹۱	۷۹۸۱۹	-۸۳۷۲	وابسته
V15	تخصیص حقابه مورد نیاز با توجه به کم آبی	۷۳۳۸۶	۷۴۷۶۷	۱۳۸۱	استراتژیک
V16	تامین زیرساخت ها جهت صدور محصولات	۶۸۹۹۲	۷۹۴۸۲	۱۰۴۹۰	مستقل
V17	اصلاح الگوی کشت محصولات	۸۰۸۸۴	۶۷۷۲۷	-۱۳۱۵۷	مستقل
V18	کاهش نرخ سود تسهیلات	۷۸۲۰۴	۶۱۲۴۶	-۱۶۹۵۸	وابسته
V19	همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات	۶۸۶۱۴	۸۴۷۱۸	۱۶۱۰۴	تاثیرگذار
V20	حذف قوانین دست و پاگیر	۷۴۵۰۸	۷۵۹۵۴	۱۴۴۶	دووجهی
V21	پوشش مناسب بیمه محصولات کشاورزی	۷۰۵۶۰	۶۴۴۳۳	-۶۱۲۷	دووجهی
V22	معافیت تشویقی جهت صدور محصول به خارج	۷۷۷۹۲	۷۷۳۴۸	-۴۴۴	وابسته
V23	ثبات بازار ارزی کشور جهت صدور محصولات	۸۲۴۰۲	۷۱۷۳۷	-۱۰۶۶۵	وابسته
V24	کاهش هزینه های تولیدی اعضاء	۶۹۲۰۷	۸۴۰۰۸	۱۴۸۰۱	وابسته
V25	تخصیص سود بدست آمده به سهامداران خرد	۷۷۶۰۹	۶۳۲۹۵	-۱۴۳۱۴	وابسته
V26	نوسانات کم محصولات کشاورزی	۸۰۴۶۵	۹۴۰۲۰	۱۳۵۵۵	استراتژیک
V27	وجود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۸۲۵۷۰	۷۹۳۹۷	-۳۱۷۳	استراتژیک
V28	تشکیل اتحادیه و تعاونی‌های کشاورزی	۸۶۴۷۴	۶۸۸۳۷	-۱۷۶۳۷	دووجهی
Totals		۱۱۸۱	۱۱۸۱		

برحسب ماتریس تاثیرگذاری و وابستگی بالقوه مستقیم و غیرمستقیم در شکل(۷)، می توان گفت که شاخص های حذف قوانین دست و پاگیر، کاهش هزینه های تولیدی اعضاء و نوسانات کم قیمت محصولات کشاورزی در رتبهٔ اوّل تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم قرار گرفته است و بیشترین سهم را در ارتباط با مسئله اشتغالزایی داشته اند. در قسمت سمت راست شکل (۷)، شاخص نوسانات کم قیمت محصولات کشاورزی در رده اول بیشترین میزان وابستگی مستقیم از دیگر متغیرها قرار گرفته است و شاخص های تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان و همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات در رتبه های دوم و سوم اثرگذاری قرار گرفته اند و همین حالت نیز پیرامون

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

اثرگذاری غیرمستقیم بالقوه شاخص ها صادق است و شاخص نبود صنایع تبدیلی و کانال های توزیع مناسب بیشترن تاثیرگذاری غیرمستقیم را ازآن خود کرده است.

شکل شماره (۷) تحلیل اثر وابستگی مستقیم(سمت چپ) و غیرمستقیم بالقوّه(سمت راست)

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

جدول شماره(۵)عوامل کلیدی تاثیرگذار (مستقیم و غیرمستقیم) و انتخاب نهایی بر اساس مدل تحلیل ساختاری

رتبه	تاثیرگذاری مستقیم	تاثیرگذاری غیرمستقیم
۱	حذف قوانین دست و پاگیر	نوسانات کم محصولات کشاورزی
۲	کاهش هزینه های تولیدی اعضاء	تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان
۳	نوسانات کم محصولات کشاورزی	همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات
۴	و محصولات تأمین زنجیره‌های توسعه کشاورزی گوناگون فرآورده‌های	کاهش هزینه های تولیدی اعضاء
۵	تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان	کشاورزی گوناگون فرآورده‌های و محصولات تأمین زنجیره‌های توسعه
۶	تخصیص حقابه مورد نیاز با توجه به کم آبی منطقه	برندسازی نمونه های بومی منطقه تحت عنوان محصولات خاص
۷	همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات	قرار گرفتن محصولات در بورس جهت ایجاد فضای رقابتی و حذف واسطه ها

۵) نتیجه‌گیری

مواجهه با چالش های پیش رو و استفاده بهینه از منابع محدود و سایر امکانات مستلزم مدیریت کارآمد در بخش و پیاده سازی راهکارهایی است تا ضمن حفظ منابع، بهره وری و تولید پایدار را محقق سازند. یکی از مهمترین این راهکارها، ایجاد نهادهای کارآمد در طول زنجیره تأمین محصولات و فرآورده های کشاورزی است. در بین انواع متنوع این نهاد ها، شرکت های کشت و صنعت جایگاه ویژه ای دارند. در این نوع از نظام بهره برداری ضمن یکپارچه شدن اراضی می توان به اهدافی از جمله تکمیل زنجیره تولید و ارزش، بکارگیری فناوری های نوین در عرصه کشاورزی، بهبود کیفیت محصولات از طریق مدیریت صحیح مزرعه، برنامه ریزی برای تولید محصولات سالم و ارگانیک و ایجاد زمینه فراهم کردن حداکثری اشتغال مردمان بومی مناطق مستعد نیز دست یافت . این شرکت ها بر اساس اسناد بالادستی با ساختار تعریف شده ای شکل گرفته است، موجب ایجاد مزایای جدیدی از جمله فراهم کردن زمینه های اشتغالزایی جهت توسعه بخش کشاورزی می گردد. همانطور که عنوان شد؛ در چند دهۀ اخیر، کشورهای در حال توسعه از جمله ایران اقدام به اجرای پروژه‌هایی در جهت اشتغالزایی در مناطق روستایی، نظیر شرکت های کشت وصنعت کرده اند. این صنایع در پی نقایض اصلاحات ارضی که در اوایل دهه ۱۳۴۰ به عنوان یک طرح بزرگ از سوی دولت وقت معرفی شد. نمونه این طرح می توان به شرکت کشت و صنعت جیرفت (سهامی خاص) اشاره کرد که در سال ۱۳۵۲ با هدف انجام عملیات کشاورزی و دامداری نوین و نیز راه - اندازی صنایع جنبی و تکمیلی، جهت تولید فرآورده های کشاورزی و دامی در قالب یک نظام بهره -

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

برداری پیشرفته، به عنوان زیرمجموعه‌ای از وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایجاد گردید که تا امروزه نقش مهمی در اشتغالزایی مردمان منطقه ایفا کرده است. با این حال امروزه نیز اکثر واحدهای بهره برداری کوچکتر شده‌اند بطوری که بیش از ۹۰ درصد اراضی مساحتی کمتر از ۵ هکتاردارند ویژگی منفی این قبیل واحدها پایین بودن کارایی یا بازده اقتصادی و عدم اشتغالزایی بالقوه است ازطرفی دیگر، فرایند یکپارچه سازی اراضی که هنوز هم شروع نشده است باتوجه به فرهنگ و دانش فعلی روستائیان به آسانی تحقق نخواهد یافت. گذشته از این یکپارچه سازی و متعاقب آن گسترش تک کشتی های مکانیزه نیز با توجه به تجربیات وسیع کشورهای غربی محدودیت های زیست محیطی الودگی محیط زیست و اجتماعی فروپاشی مزارع خانوادگی و مهاجرت در صورت نبود اشتغال در قشر جوانان را در پی دارد. با توجه به اهمیت این مقوله، هدف مقاله حاضر تبیین و شناسایی متغیرهای کلیدی موثر و نقش آن ها بر اشتغالزایی فعالیت های شرکت کشت و صنعت جیرفت است که با استفاده از مطالعه آینده پژوهی سعی گردید تا به دسته بندی متغیرها به لحاظ تاثیرگذاری و یا تاثیرپذیری و به عبارتی نقش کلیدی هر کدام تشریح گردد. نتایج نشان داد؛ متغیرهای نوسانات کم محصولات کشاورزی، تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات،، کاهش هزینه های تولیدی اعضاء و توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی به ترتیب بالاترین ارزش ستونی محاسبه شده و دارای بیشترین میزان تاثیرگذاری از دیگر متغیرها بوده اند. به عبارتی، مهمترین ویژگی این متغیرها، تاثیرپذیری پایین و تاثیرگذاری بالاست. و متغیرهای کاهش نرخ سود تسهیلات، تخصیص سود حاصل از سرمایه های بدست آمده به سهامداران خرد و نبود پوشش مناسب بیمه محصولات کشاورزی که سبب شده تا این شاخص ها دارای کمترین میزان تاثیرگذاری از مسئله عوامل اثرگذار بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت باشند. در تاثیر غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر، متغیرهای نوسانات کم محصولات کشاورزی، تخصیص یارانه به سرمایه گذاران و حمایت از کارآفرینان، همراهی سازمان امور مالیاتی برای کاهش تعرفه مالیات، کاهش هزینه های تولیدی اعضاء، و توسعه زنجیره‌های تأمین محصولات و فرآورده های گوناگون کشاورزی به ترتیب دارای بیشترین ارزش ستونی محاسبه شده و دارای بیشترین میزان تاثیرپذیری از دیگر متغیزها بوده اند.

یافته های پژوهش حاضر به لحاظ محتوایی تنها با یافته های پژوهش رومی و پاروت(۲۰۰۸)، نواز(۲۰۰۹) و سایتاما(۲۰۱۰) مطابقت دارد آن ها در پژوهش های خود به این نتیجه رسیدند که عواملی از جمله پائین بودن سطح ریسک و نوآوری، دسترسی دشوار به اعتبارات سرمایه‌ای از سوی نهادهای دولتی و خصوصی، پائین بودن سودآوری فعالیت‌های اقتصادی در روستا، انتقال سرمایه مالی توسط روستائیان به شهر، نبود زیرساخت های فیزیکی مناسب در روستا، مهاجرت روستاییان به شهر، پائین بودن تجهیزات

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

مدرن در روستا، مشکلات بازاریابی محصولات، مناسب نبودن سیاست‌ها و قوانین سازمانی و دولتی و سیاست‌های بانکی، دوره های مقطعی آموزش کارآفرینی، عدم توان ریسک پذیری از مهم ترین موانع توسعه اشتغال در نواحی روستایی است. اما به لحاظ روش بکار رفته، این پژوهش به بررسی پیشران‌های کلیدی موثر بر اشتغال‌زایی فعالیت‌های کشت و صنعت در مناطق روستایی پرداخته است و تقریبا می توان ادعا کرد که در خصوص موضع پیشران های کلیدی در بحث اشتغالزایی هیچ مطالعه ای مشاهده نشده است.

۶)منابع

- ازکیا، مصطفی. و ایمانی، علی. (۱۳۸۷)، **توسعه پایدار روستایی**، تهران: انتشارات اطلاعات.
- ازکیا، مصطفی. و فیروزآبادی، سید احمد. (۱۳۸۷)، **بررسی سرمایه اجتماعی در انواع نظام های بهره برداری از زمین و عوامل مؤثر بر تبدیل بهره برداری های دهقانی به تعاونی**، فصلنامه علوم اجتماعی، سال ۱۶، شماره۳۳، صص ۹۸-۷۷.
- اسکوئی، محمدرضا. (۱۳۸۱). **کاربرد شبکه های عصبی در پیش‌بینی سری زمانی**، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی ایران سال چهارم، شماره ۱، صص ۹۶-۶۹.
- امینی، علیرضا. (۱۳۷۸)، **برآورد و تحلیل تابع تقاضای نیروی کار در بخش کشاورزی و پیش بینی آن در طول برنامه سوم توسعه**، مجله برنامه و بودجه، شماره ۴۰ و ۴۱، صص ۲۹-۳.
- باصری، بیژن. و جهانگرد، اسفندیار. (۱۳۹۶)، **بررسی و تحلیل ظرفیت اشتغال زایی بخش کشاورزی ایران**، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال ۱۵، شماره۵۹، صص ۱۴۶-۱۱۹.
- بلالی، حمید. و خلیلیان، صادق. (۱۳۸۲)، **تاثیرسرمایه گذاری بر اشتغال زایی و تقاضای نیروی کار در بخش کشاورزی ایران**، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، دوره ۱۱، شماره ۴۰ و ۴۱، صص ۱۱۸-۱۰۷.
- حجی پور، محمد. و فال سلیمان، محمود. (۱۳۹۳)، **واکاوی عوامل اثرگذار بر دگرش نظام های بهره برداری زراعی(مورد شناسی: روستاهای شرکت سهامی زراعی سهل آباد -نهبندان)**، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری – منطقه ای، سال۴، شماره ۱۰، صص ۵۴-۳۹.
- حسینی، سیدعلی. (۱۳۹۳). **تحلیل عوامل مؤثر بر افزایش درآمد و اشتغال روستاییان در استان گیلان**. اقتصاد فضا و توسعه روستایی. دوره ۳، شماره ۷، صص ۳۴-۱۹.
- شکوری، علی. (۱۳۸۸)، **سیاست‌های توسعه کشاورزی در ایران**، تهران: انتشارات سمت.
- صادقی، حسین. و همایونی فر، مسعود. (۱۳۸۰)، **نقش کشاورزی در تامین اشتغال و کاهش بیکاری**، فصلنامه پژوهش های اقتصادی مدرس، دورهٔ ۱، شماره ۱، صص. ۱۷-۳۴.
- صافی، رامین. و میرلطیفی، سیدمجید،(۱۳۹۴)، **ارزیابی وضعیت کشت نیشکر در استان خوزستان**، مجله مهندسی منابع آب، سال ۸، شماره۲، صص ۹۲-۸۷.
- صی محمدی، سمیره.، زرافشانی، کیومرث. و علی بیگی، امیرحسین. (۱۳۹۵)، **بررسی پیامدهای اجتماعی – اقتصادی شرکت کشت و صنعت روژین تاک در شهرستان کرمانشاه**، پژوهش های جغرافیای انسانی، سال ۴۸، شماره ۴، صص ۶۴۳-۶۳۱.
- فرجی سبکبار، حسنعلی. (۱۳۹۲)، **تحلیل اختلافات فضایی فعالیت (اشتغال و بیکاری) در نواحی روستایی ایران**، اقتصاد فضا و توسعه روستایی. دوره ۲، شماره ۶، صص ۲۴-۳.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]

- فرجی سبکبار، حسنعلی.، ملایی، نادر. و هاجری، بهرام. (۱۳۹۴)، **تحلیل فضایی الگوی اشتغال در بخش های عمده فعالیت نواحی روستایی ایران**، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ۴، شماره ۱، صص ۱۴-۱.
- قادرمزی، حامد. (۱۳۹۴)، **برنامه ریزی راهبردی توسعه اشتغال در نواحی روستایی شهرستان جوانرود**، مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ۴، شماره ۱۱، صص۱۳۰-۱۰۹.
- قدیری معصوم، مجتبی. و، عزمی، آئیژ. (۱۳۸۹)، **تحولات اشتغال روستایی و یررسی عوامل موثر بر آن**، مجله چشم انداز جغرافیایی، سال ۴، شماره ۱۰، صص ۱۱۹-۱۰۱.
- کرباسی، علیرضا.، اثنی عشر، هاجر. و عاقل، حسن. (۱۳۸۷)، **پیش بینی اشتغال بخش کشاورزی ایران**، مجله اقتصادی در توسعه کشاورزی(علوم و صنایع کشاورزی)، جلد ۲۲، شماره ۲، صص ۴۳-۳۱.
- مجاوریان، سیدمجتبی، طهرانچیان، امیرمنصور، و پورصفر، زینب. (۱۳۹۳)، **بررسی رابطه بین رشد،اشتغال و صادرات در بخش کشاورزی ایران**، مجله اقتصاد کشاورزی، سال ۸، شماره ۳، صص ۱۲-۱؛
- محمدی، هادی، فلیحی، نعمت و باقرآبادی، صمد. (۱۳۹۲)، **تحلیل عوامل موثر بر اشتغال بخش کشاورزی(مطالعه موردی؛ استان‌های ایلام، کردستان، کرمانشاه و همدان)**، فصلنامه علوم اقتصادی، سال ۷، شماره ۲۲، صص ۱۳۵-۱۱۵.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن. و نجفی کانی، علی اکبر. (۱۳۸۵). **بررسی و ارزیابی اثرات شهرک ها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی نمونه موردی: شهرستان بابل**. مجله پژوهشهای جغرافیایی، دوره ۳۸، شمارهٔ ۵۸، صص. ۱۴۵-۱۶۷.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن، (۱۳۹۰)، **جغرافیای اقتصادی ایران(کشاورزی، صنعت، خدمات)**، نشر جهاد دانشگاهی مشهد،
- نوری زمان‌ابادی، سید هدایت‌الله.، بیک‌محمدی، حسن.، تقدیسی، احمد. و شفیعی، پروین. (۱۳۸۹). **اولویت بندی صنایع کوچک و کارگاهی مناطق روستایی شهرستان اردستان با روش دلفی**. مجله روستا و توسعه، دوره ۱۳، شمارهٔ ۲، صص. ۶۱-۷۹.
- یغفوری، حسین، فتوحی، صمد، و ابرکار، زهرا.(۱۳۹۵)، **بررسی تطبیقی پارک های ناحی های و محله ای موجود در شهر جیرفت و مکان یابی بهینهٔ آنها با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی**، مجله جغرافیا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۴۴، صص ۱۸۸-۱۶۵؛
- Ahmadvand, M., & Karami, E. (2009). **A social impact assessment of the floodwater spreading project on the Gareh-Bygone plain in Iran: a causal comparative approach**. *Environmental Impact Assessment Review, 29*(2), 126-136.
- Kuroda, Y. (1987). **The production structure and demand for labor in postwar Japanese agriculture, 1952–82**. *American Journal of Agricultural Economics*, *69*(2), 328-337.
- Mehmet, O. (1995). **Employment creation and green development strategy**. *Ecological Economics, 15*(1), 11-19.
- Nawaz, F. (2009). **Critical factors of women entrepreneurship development in rural Bangladesh.** U.S.A: Bangladesh Development Research Center (BDRC).
- Rezaei-Moghaddam, K., Karami, E., & Gibson, J. (2005). **Conceptualizing sustainable agriculture Iran as an illustrative case.** *Journal of Sustainable Agriculture, 27*(3), 25-56.
- Roomi, M. A., & Parrott, G. (2008). **Barriers to development and progression of women entrepreneurs in Pakistan.** *The Journal of Entrepreneurship, 17*(1), 59-72.
- Sathiabama, K. (2010). **Rural women empowerment and entrepreneurship development** (No. id: 2475). From:http://ideas.repec.org/p/ess/wpaper/id2475.html.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-07]